

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental) ในรูปแบบการวิจัยแบบ Pretest-Posttest Design โดยมุ่งศึกษา ประสิทธิภาพของสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ต่อระดับความรู้ ทักษะ และความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้คือ

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด ทักษะต่อการผ่าตัด และความวิตกกังวลของผู้ป่วย ระหว่างก่อนและหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสิทธิภาพการผ่าตัด และระดับความเครียดอันตรายจากการผ่าตัด กับ การเพิ่มระดับความรู้ การเปลี่ยนแปลงทักษะ และการเปลี่ยนแปลงระดับความวิตกกังวลของผู้ป่วย ภายหลังจากการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

3. เพื่อศึกษาว่า ระดับความรู้ และ ระดับทักษะ มีอิทธิพลต่อระดับความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด ภายหลังจากการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

4. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดที่มีต่อสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

สำหรับวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การหาข้อมูลจำนวนประชากรที่เป็นผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาด้วยการผ่าตัดในโรงพยาบาลตำรวจ ระหว่าง เดือน ธันวาคม 2541 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ 2542 และได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและใช้เลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 75 คน เป็นผู้ป่วยชาย 40 คน และผู้ป่วยหญิง 35 คน

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล อาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for MS WINDOW เพื่อช่วยในการคำนวณ ซึ่งการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จะใช้สถิติแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดที่มีต่อสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" สำหรับการทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติการเปรียบเทียบแบบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ANOVA (One-Way Analysis of Variance) หากู้ที่แตกต่างกันโดยใช้สถิติทดสอบ Multiple Comparison Procedure (ใช้ Scheffe') และหาค่าทำนายโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานทั้ง 7 ข้อ ดังนี้ คือ

1. ผู้ป่วย มีระดับความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด เพิ่มขึ้น ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"
2. ผู้ป่วย มีระดับทัศนคติต่อการผ่าตัดเหมาะสมมากขึ้น ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"
3. ผู้ป่วย มีระดับความวิตกกังวลลดน้อยลง ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"
4. ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผ่าตัด และระดับความเสี่ยงอันตรายจากการผ่าตัด มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มระดับความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"
5. ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผ่าตัด และระดับความเสี่ยงอันตรายจากการผ่าตัด มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"
6. ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผ่าตัด และระดับความเสี่ยงอันตรายจากการผ่าตัด มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงระดับความวิตกกังวลของผู้ป่วย ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"
7. ระดับความรู้ และ ระดับทัศนคติ มีอิทธิพลต่อระดับความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 : ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" เป็นผู้ป่วยที่รับไว้ในโรงพยาบาลตำรวจ มีจำนวนทั้งสิ้น 75 คน เป็นเพศชาย 40 คน ร้อยละ 53.3 และเพศหญิง 35 คน ร้อยละ 46.7 ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอายุ 30 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 74.6 อาชีพส่วนใหญ่ รับจ้างและอยู่บ้านร้อยละ 78.7 ระดับการศึกษาต่ำกว่าอุดมศึกษาถึงร้อยละ 80 ไม่เคยมีประสบการณ์การผ่าตัด ร้อยละ 68 และส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 70.7 ระดับความเสี่ยงอันตรายจากการผ่าตัดอยู่ในระดับ 1

ส่วนที่ 2 : การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ผู้ป่วย มีระดับความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด เพิ่มขึ้น ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ การเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

ลงมากกว่าผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานข้อที่ 7 ระดับความรู้ และ ระดับทัศนคติ มีอิทธิพลต่อระดับความวิตกกังวลได้ ภายหลังจากเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

จากการศึกษาสมการถดถอยพหุคูณ ในการเลือกตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายระดับความวิตกกังวล ตัวแปรที่สามารถทำนายได้ คือ ระดับทัศนคติ ผลการวิจัยพบว่าระดับทัศนคติสามารถทำนายระดับความวิตกกังวล ได้ร้อยละ 18.87 มีค่าสหสัมพันธ์(R)=0.4344 แต่ระดับความรู้ไม่สามารถทำนายระดับความวิตกกังวลได้

ส่วนที่ 3 : ความคิดเห็นของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดที่มีต่อสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" สรุปผลได้ดังนี้คือ

3.1 ผู้ป่วยส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหา ขนาดของตัวอักษร การจัดวางหน้า และ ขนาดของสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" มีความเหมาะสมดีแล้ว

3.2 ผู้ป่วยทุกคนชอบและพอใจภาพที่บรรจุในสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" โดยให้เหตุผลว่า ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น สวยงาม มีสีสันสดใส ดึงดูดความสนใจได้ดี และยังสอดคล้องกับเนื้อหา

3.3 ผู้ป่วยส่วนใหญ่เห็นว่า ภาษาที่ใช้ในสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ทำให้เข้าใจได้ดี

3.4 ผู้ป่วยส่วนใหญ่เห็นว่า จุดเด่นของสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" อยู่ที่เนื้อหาและภาพ

3.5 ผู้ป่วยส่วนมากเห็นว่าหลังการอ่านสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" แล้วมีความเข้าใจพอสมควรแต่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มาก

3.6 ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด ผู้ป่วยมีความเห็นว่า สื่อที่สร้างความประทับใจมากที่สุด คือ สื่อบุคคล รองลงมา คือ สื่อมวชน และสื่อเฉพาะกิจ

3.7 เนื้อหาหรือประเด็นที่ผู้ป่วย อยากจะรู้เพิ่มเติม ได้แก่ การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัดเฉพาะโรค การดูแลบาดแผลหลังผ่าตัด ภาวะแทรกซ้อนและการป้องกันภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด ระดับความเสียหายอันตรายจากการผ่าตัด วิธีการบำรุงรักษาร่างกายให้แข็งแรงหลังผ่าตัด อาหารที่เหมาะสมสำหรับแต่ละโรคหลังผ่าตัด ฯลฯ

อภิปรายผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 : การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ว่า ผู้ป่วย มีระดับความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด เพิ่มขึ้น ภายหลังจากเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เพราะ ภายหลังจากเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ผู้ป่วยมีการเปลี่ยนแปลงระดับความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารของโรเจอร์ (Rogers:1973) ที่ได้กล่าวถึง ผลของการสื่อสารไว้ว่า กระบวนการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับสารได้ และจากแบบจำลองของเบอร์โล(Berlo:1960) การอ่านจัดเป็นช่องทาง การสื่อสารช่องทางหนึ่งที่มนุษย์ใช้ในการศึกษาหาความรู้ให้แก่ตนเองตลอดมา และจากงานวิจัยของ นิตยา วรชาคริยานนท์(2531) เรื่อง ผลของการใช้สื่อคู่มือการปฏิบัติคนที่มีต่อ ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง พบว่า ภายหลังจากเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้คู่มือการปฏิบัติคน ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติคนเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และงานวิจัยของ ทิพา ต่อสกุลแก้ว และคณะ(2536) เรื่อง ประสิทธิภาพของคู่มือการให้ความรู้โรคเอดส์ในเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบรรพตวิสัยพิทยาคม จังหวัด นครสวรรค์ พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และพฤติกรรมปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคเอดส์ หลังจากได้รับคู่มือดีกว่าก่อนได้รับคู่มือการให้ความรู้โรคเอดส์

สมมติฐานข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ว่า ผู้ป่วย มีระดับทัศนคติต่อการผ่าตัดที่เหมาะสมมากขึ้น ภายหลังจากเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เพราะ ภายหลังจากเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ผู้ป่วยมีการเปลี่ยนแปลงระดับทัศนคติต่อการผ่าตัดเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารของโรเจอร์(Rogers:1973) ที่ได้กล่าวถึง ผลของการสื่อสารไว้ว่า กระบวนการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารต่อสิ่งที่ได้รับรู้ และจากงานวิจัยของ นิตยา วรชาคริยานนท์(2531) เรื่อง ผลของการใช้สื่อคู่มือการปฏิบัติคนที่มีต่อ ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง พบว่า ภายหลังจากเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้คู่มือการปฏิบัติคน ผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมีทัศนคติต่อการดูแลตนเองดีขึ้น

สมมติฐานข้อที่ 3 ที่กำหนดไว้ว่า ผู้ป่วย มีระดับความวิตกกังวลลดลง ภายหลังจากการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เพราะ ภายหลังจากการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ผู้ป่วยมีการเปลี่ยนแปลงระดับความวิตกกังวลลดลง ซึ่งตรงกับแนวคิดของเวบสเตอร์(Webster's Dictionary:1966) ได้ให้คำจำกัดความของการบำบัดด้วยหนังสือว่า หมายถึง การนำสิ่งพิมพ์มาใช้เป็นเครื่องช่วยทางการแพทย์ในการบำบัดรักษา และให้คำแนะนำแก่ผู้ที่มีปัญหาทางจิต และแนวคิดของแม้นมาส ชาวลิต(2529) ได้กล่าวว่า การค้นคว้าหาหนังสือมาอ่านเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม คุณประโยชน์ของหนังสือนั้นมีมากมาย ถ้ารู้จักนำมาใช้ให้ตรงกับปัญหาของตน หนังสือทำให้เกิดความกระตือรือร้น ความเจริญเติบโตทางปัญญาและแรงจูงใจบางอย่างช่วยให้เกิดความกระตือรือร้น เข้าใจปัญหาต่างๆในชีวิตได้ถูกต้อง รู้จักแก้ปัญหาของผู้อ่านซึ่งบังเอิญตรงกับเนื้อหาของหนังสือเล่มนั้น สื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ถือได้ว่าเปรียบเสมือนหนังสือเล่มหนึ่งซึ่งให้ประโยชน์เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซไมพร เจริญสิน(2525) ได้นำการบำบัดด้วยหนังสือมาทดลองใช้กับเยาวชนที่ติดยาเสพติด อัมพร พินิจวัฒนา(2527) นำมาใช้กับผู้ป่วยโรคไต นฤมล กิจไพศาลรัตนา(2529) ได้นำมาใช้กับผู้ป่วยโรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ และ อำไพ หอมจินดา(2533) นำมาใช้กับหญิงครรภ์แรก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การบำบัดด้วยหนังสือมีผลช่วยลดความวิตกกังวลได้ แต่ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีผู้ป่วยอยู่ 2 คน ร้อยละ 2.67ที่มีระดับความวิตกกังวลสูงขึ้นภายหลังจากการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ผู้ป่วยทั้ง 2คนเป็นผู้ป่วยหญิง คนแรกทำผ่าตัดคลอดและเคยมีประสบการณ์การผ่าตัดคลอดมาแล้ว ยังมีความพึงใจกับความเจ็บปวดที่ได้รับในครั้งแรก คนที่สองผ่าตัดต่อมไทรอยด์บริเวณคอ อายุ 21 ปี เป็นนักศึกษา เมื่อได้รับความรู้เพิ่มขึ้นภายหลังจากการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ทำให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความสวยงามจากบาดแผลที่เกิดจากการผ่าตัดบริเวณคอมากขึ้นกลัวจะไม่สวย

สมมติฐานข้อที่ 4 ที่กำหนดไว้ว่า ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผ่าตัด และระดับความเครียดอันตรายจากการผ่าตัดของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มระดับความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด ภายหลังจากการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ มีเพียงตัวเดียว คือ ระดับการศึกษา กล่าวคือ ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมีการเพิ่มความรู้มากกว่าผู้ป่วยระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอาจจะสรุปได้ว่า ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมีความตั้งใจ สนใจ เอาใจใส่และมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองมากกว่าผู้ป่วยระดับประถมศึกษา อย่างเห็นได้ชัดเจน เพราะในระดับชั้นที่สูงกว่ามากเป็นผลทำให้ได้เรียนรู้และรับรู้

เรื่องรเวต่างๆมามากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนี หวังฉัตรอำนวย(2531) เรื่อง การเปิดรับข่าวสารกับความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศ พบว่า หญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศ ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้เรื่องโรคเอดส์สูงตามไปด้วย และงานวิจัยของ สุมาลี ตั้งจิตศีล(2536) เรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำ กับ ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความรู้ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยนี้ค้านกับงานวิจัยของ สมชัย จันตองจับจิต(2539) เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของหนังสือการ์ตูนและจุดสารในการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ และทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาระดับชั้นต่ำที่สุด(ปวช.1) จะมีการเพิ่มระดับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ มากกว่านักเรียนอาชีวศึกษาระดับชั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ(ปวช.2และปวช.3)

สมมติฐานข้อที่ 5 ที่กำหนดไว้ว่า ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผ่าตัด และระดับความเสี่ยงอันตรายจากการผ่าตัดของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงระดับทัศนคติต่อการผ่าตัดที่เหมาะสมมากขึ้น ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีตัวแปรที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผ่าตัด และระดับความเสี่ยงอันตรายจากการผ่าตัดของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดจะมีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงหรือไม่ จะขึ้นกับระดับความรู้ที่คนมีอยู่หรือได้รับรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆมากกว่า สามารถอธิบายได้โดยนำทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมของ โรเจอร์ ที่ว่าการสื่อสาร คือ กระบวนการที่ความคิด ข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผลของการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร และตรงกับแนวคิดของ อรุณ มະหณี (2536) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิตก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้วก็จะยอมรับปฏิบัติ ดังนั้นการที่จะยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติโดยการให้ความรู้ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ พิระนันท์ บุรณะโสภณ (2537) เรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับสาร ความรู้ ทักษะคติ และการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สมมติฐานข้อที่ 6 ที่กำหนดไว้ว่า ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผ่าตัด และระดับความเสี่ยงอันตรายจากการผ่าตัดของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดมีความสัมพันธ์กับระดับความวิตกกังวลที่ลดลง ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้มีเพียงตัวเดียว คือ ระดับการศึกษา กล่าวคือ ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมีความวิตกกังวลลดลงมากกว่าผู้ป่วยระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยครั้งนี้มีที่น่าสังเกตคือ ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา ก่อนการเปิดรับสื่อจะมีความวิตกกังวลมากกว่า ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่า แต่ภายหลังการเปิดรับสื่อแล้ว ระดับความวิตกกังวลจะลดลงมากกว่า ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่า ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อทุกประเภทมากกว่าทำให้มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับหนึ่งแต่อาจไม่รู้จริงทำให้เกิดความวิตกกังวลมากเมื่อตนเองจะเข้ารับการรักษาด้วยการผ่าตัด แต่ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ทำให้สามารถทำความเข้าใจและเรียนรู้ได้เร็ว ระดับความวิตกกังวลจึงลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจนทั้งหมดที่มีเพียง 7 คน จากผู้ป่วย 75 คนคิดเป็นร้อยละ 13.29 ในขณะที่ผู้ป่วยที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามาก คือ ระดับประถมศึกษา ก่อนการเปิดรับสื่อคู่มือระดับความวิตกกังวลค่อนข้างน้อยเพราะไม่ค่อยได้รับข่าวสารมากนัก แต่ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" แล้ว ระดับความวิตกกังวลก็ลดลงไม่มากเพราะความเข้าใจในเนื้อหาอยู่ในระดับพอสมควร ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ วันเพ็ญ คัมภีรวงศ์(2540) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียด ของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด โดยการดมยาสลบ ในโรงพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี พบว่า ผู้ป่วยที่การศึกษาน้อยจะมีความเครียดมากกว่าผู้ป่วยที่มีการศึกษามาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณี เสนีย์(2539) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเหนือตนเอง พฤติกรรมเผชิญความเครียด กับ คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะสุดท้าย พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเผชิญความเครียดในผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะสุดท้าย

สมมติฐานข้อที่ 7 ที่กำหนดว่า ระดับความรู้ และ ระดับทัศนคติ มีอิทธิพลต่อระดับความวิตกกังวล ภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้มีเพียงตัวเดียว คือระดับทัศนคติ ที่สามารถอธิบายระดับความวิตกกังวลได้ร้อยละ 18.87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากความหมายที่ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้ตื้นลึกคิด ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆซึ่งได้จากประสบการณ์การเรียนรู้ และเป็นแรงจูงใจทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งนั้นๆไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ศิริวัฒนาไพศาล(2541) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดระบบทางเดินปัสสาวะ โรงพยาบาลพุทธชินราช ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการผ่าตัด มีความสัมพันธ์กับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 การที่ผู้ป่วยมีความเชื่อที่ถูกต้อง มีความเชื่อมั่น มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ป่วยกับพยาบาล และไว้วางใจต่อสิ่งแวดล้อมก็จะทำให้ความรู้สึกเครียดและวิตกกังวลน้อยลง และจากงานวิจัยของ วันเพ็ญ คัมภีรวงศ์ (2540) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด โดย

งานวิจัยของ วันเพ็ญ คัมภีรวงศ์ (2540) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของผู้ป่วยก่อนผ่าตัดโดยการดมยาสลบ ในโรงพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี พบว่า ผู้ป่วยที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการผ่าตัดและการดมยาสลบที่ถูกต้องน้อยกว่ามีความเครียดมากกว่าผู้ป่วยที่มีความเชื่อที่ถูกต้องมาก

ส่วนที่ 2 : ความคิดเห็นของผู้ป่วยที่มีต่อสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด"

จากการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ชอบสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ได้รับความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้มาก เนื้อหา ขนาดของตัวอักษร และขนาดของรูปเล่มมีความเหมาะสมดี โดยเฉพาะรูปภาพที่บรรจุนในเล่มทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ดีขึ้น และยังมีสีสัน สวยงาม ดึงดูดความสนใจได้ดี สะดวกต่อการนำมาใช้ สามารถหยิบอ่านได้ตลอดเวลาเมื่อต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ของ ปฐม นิคมานนท์ (2538) กล่าวว่า ในการสร้างเอกสารสิ่งพิมพ์ ควรออกแบบรูปเล่มให้สวยสะดุดตา มีเนื้อหาสาระเป็นประโยชน์กับผู้อ่าน และจากงานวิจัยของ นิตยา ชัยวิมล(2541) เรื่อง การพัฒนาคู่มือการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินทางจิตเวช สำหรับบุคลากรพยาบาล จากการใช้คู่มือดังกล่าวทำให้มีวิธีการช่วยเหลือผู้ป่วยและญาติมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเทคโนโลยีทางการพยาบาล สำหรับบุคลากรพยาบาลในแต่ละระดับที่ง่ายต่อการนำไปใช้ และไม่ต้องการฝึกอบรมที่ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณและเวลา

แต่มีผู้ป่วยบางคนก็ยังต้องการให้แก้ไขปรับปรุงในเรื่อง การเพิ่มเนื้อหา และแก้ไขภาษาที่ทำให้เกิดความเข้าใจได้ดีขึ้น ขนาดของคู่มือให้เล็กลงกว่าเดิมอีก และควรแจกให้กับผู้ป่วยทุกคน หัวข้อหรือประเด็นที่อยากรู้เพิ่มเติมมากที่สุด ได้แก่ ความรู้และการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัดในแต่ละโรค

หลังจากการเปิดรับสื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ผู้ป่วยส่วนใหญ่ยังมีความต้องการที่จะสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมจากบุคลากรพยาบาล และพูดคุยกับผู้ป่วยข้างเคียงที่เคยทำผ่าตัดมาแล้ว ทำให้พอจะสรุปได้ว่า ในการเผยแพร่ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด สามารถแสวงหาได้จาก สื่อบุคคลที่มีความรู้หรือเคยมีประสบการณ์การผ่าตัดมาแล้ว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

บุคลากรพยาบาลควรตระหนักถึง ระดับความรู้ ทัศนคติ และระดับความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด ตลอดจนความสำคัญของบทบาทการพยาบาลแบบอิสระในการให้ความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการผ่าตัด การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัดในรูปของการนำสื่อประเภทต่างๆมาใช้ เช่น สื่อคู่มือ"การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด" ซึ่งเป็นสื่อประเภทสื่อสิ่งพิมพ์

ที่ผู้วิจัยผลิตขึ้นมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ป่วยเกิดความรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อการผ่าตัด เพื่อลดระดับความวิตกกังวล สร้างความมั่นใจ และเพิ่มศักยภาพในการดูแลตนเองหลังผ่าตัด เป็นผลให้ผู้ป่วยสามารถฟื้นคืนสู่สภาพร่างกายปกติได้เร็วขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคลากรพยาบาลปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง และความรู้ที่ได้จากสื่อคู่มือนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการผลิตสื่อคู่มือในการให้ความรู้และการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัดในโรคอื่นๆต่อไป

2. ด้านการบริหารพยาบาล

ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะ ความสามารถ และบทบาทของบุคลากรพยาบาลที่จะช่วยเพิ่มระดับความรู้ ทัศนคติ และลดระดับความวิตกกังวลของผู้ป่วยก่อนผ่าตัด ควรมีนโยบายในการส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรพยาบาลแสวงหาสิ่งที่จะช่วยสร้างความรู้ ทัศนคติ และลดระดับความวิตกกังวลของผู้ป่วย ปฏิบัติการพยาบาลให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม(Holistic care)และควรสนับสนุนในด้านการจัดหาสถานที่ และงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์ในการผลิตสื่อต่างๆที่สามารถให้ความรู้กับผู้ป่วยได้ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่ประหยัดงบประมาณแต่สามารถให้ประสิทธิผลเท่าสื่ออื่นๆได้

3. ด้านการศึกษาพยาบาล

ในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาพยาบาล ควรเน้นให้นักศึกษาพยาบาลเห็นความสำคัญของการให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีกับผู้ป่วยก่อนได้รับการผ่าตัดเพื่อช่วยลดระดับความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย โดยเน้นให้ผู้จัดการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการทำให้ผู้ป่วยเกิดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้การพยาบาลครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายผล การใช้สื่อคู่มือ“การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด” ในหน่วยงานอื่นๆต่อไป มีการประเมินผล ปรับปรุงคู่มือเป็นระยะ เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และควรร่วมกับสาขาวิชาชีพใกล้เคียงในการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานของสื่อคู่มือนี้ต่อไป

2. ควรมีการติดตามผลพฤติกรรมของผู้ป่วยหลังจากได้รับการผ่าตัดซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างภายหลังการเปิดรับสื่อคู่มือ“การดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัด”กับผู้ป่วยที่ไม่ได้เปิดรับสื่อคู่มือ ถ้าไม่มีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและเวลา

3. ศึกษารูปแบบของสื่อ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัดของผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาด้วยการผ่าตัด ตามที่ผู้ป่วยต้องการ

4. ควรมีการจัดทำสื่อคู่มือการให้ความรู้เกี่ยวกับการผ่าตัดและการดูแลตนเองก่อนและหลังผ่าตัดเฉพาะโรค และนำมาใช้ในการวิจัยผู้ป่วยเฉพาะโรคนั้นๆต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย